

Dodatek tygodniowy

przy Gazecie Lwowskiej.

Dnia 5. Kwietnia 1856.

Nr. 14.

Nagrobek Bolesława Chrobrego,

rozpoznany przez

AUGUSTA BIEŁOWSKIEGO.

Krótki, w 28 leoninach zawarty, nagrobek Bolesław I, którego wielkim lub chobrym nazywają, należy do dawnych i bardzo ciekawych pomników historycznych. Przez długi czas był on prawie niepostrzeżony przez pisarzy dziejów Polski; w nowszych czasach stał się przedmiotem uczonych badań i sporów, które po dziś dzień nie są stanowczo rozstrzygnięte. Kolej to wszystkim podobnym pomnikom zwyczajna. Dawniej bowiem dość było dla dziejopisa zebrać w jedną osnowę to co z jakichby podał go doszło. Dziś rozróżniamy podania późne od współczesnych, naczynne od pochwytnych ze słuchu lub z przywidzenia. Dziś zadamy od historyka, aby powieść jego poza obręb wiarogodnych świadectw nie wykraczała, ale szanując się w wiadomościach wydobytych ze współ- lub bliskoczesnych pomników przedstawiała z konsekwencją obraz, krytyką w szczegółach przetrawiony, rozjaśniony wielostronnym poglądem na ogół i do godności umiętniej podniesiony. Kiedy więc po odsuwnięciu tego, co późniejsi dziejopisowie podali, tak skąpy pozostaje materiał do dziejów naszych dawniejszych, z tem większą tedy troskliwością należy nam rozbiierać każdy choćby najmniejszy pomnik źródłowy, i dochodzić wiarogodności zdarzeń w nim zawartych. Wielka przeto będzie różnica w tem, jeśli pomnik, o którym tu jest mowa, za pług jedynastego lub też czternastego wieku uznamy.

Naruszewicz i Czacki nie wątpili o autentyczności nagrobku Chrobrego. Według nich jest to pomnik z pierwszej połowy wieku jedynastego, zatem najstarszy z dotąd znanych pismennych naszych zabytków. Feliks Bętkowski w historii literatury polskiej wspominał o nim z pewnem niedowierzaniem. Lelewel wyczerpnął cały zasób swej erudycji, aby okazać, że to jest pomnik w trzysta lat później podrobiony. Podobne zdanie objawił Józef Łukaszewicz. Michał Wiszniewski stanął w obronie jego autentyczności. Nakoniec Szule Dominik stara się wszystkimi siłami udowodnić, że pomnik ten postawił wkrótce po śmierci Chrobrego, syn jego, Mesko I. Obaczmy podstawę na której wszyscy ci pisarze twierdzenia swoje opierają.

Stanisław Sarnicki w wydanej przez siebie roku 1587 historii polskiej powiada o Bolesławie Chobrym tak: „Pochowany jest Bolesław w katedrze poznańskiej, w środku kościoła, na którego grobowcu wyryty jest napis, mały zaiste, ale powagą starożytności swojej wielce ujmujący:

Hac jacet in tumba

W tym grobie leży

Rex pius, gloriosa columba, Król pobożny, błogostawiony gołąb,

Boleslaus Chobri.

Bolesław Chobry.

głoski są prawie zniszczone od starości, podobnie jak i sam grobowiec, z tem wszystkim jakotako czytać się dają.“ (Sarn. VI. 5.)

W lat kilkadziesiąt po Sarnickim, Stanisław Łubieński, biskup płocki, pisząc żywot Marcyalisa biskupa, uznał za rzecz stosowną, przy wzmiance o Bolesławie Chobrym wypisać całkowity jego nagrobek, który, jak mówi, „dotąd w poznańskim kościele katedralnym widzieć się daje, głoskami wielce przestarzałemi, a nawet dawnością czasu zniszczonemi pisany: wiersze jego są niezgrabne wprawdzie, i miarą sobie nierówne; oddają one dostatecznie swój wiek, którego rubaszność każdy łatwo w nich poznać może.“ (Series Episc. Ploc. Crac. 1642 str. 34.)

Tu wypisuje całkowity nagrobek.

Wnet potem ogłosił drukiem pomnik ten bez żadnej prawie od Łubieńskiego różnicy Szymon Starowolski (Monumenta Sarmatarum Crac. 1655 str. 447) jako: „nagrobek Bolesława Chrobrego, króla polskiego, pochowanego w kościele katedralnym poznańskim.“

Jeszcze później podał go całkowicie Krysztofor Hartknoch w dziele: *Respublica Polonica.* (Frankf. et Lipsiae 1687 str. 39.) Według niego jest to pomnik „najstarszy; widzieć się daje w kościele katedralnym poznańskim, głoskami niezmiernie starymi i zniszczonemi już prawie od starości pisany; w roku zaś 1664 przepisano go na tablicy i na najbliższym filarze zawieszono.“

Mikołaj Załusowski w swoim *Jus Regni Poloniae* (Posn. 1700 — 1702 T. I. str. 607) podał nie tylko napis grobowy w całości, ale oraz i wiadomość z jakiego materiału pomnik ten jest postawiony. Mówi on: „W kościele katedralnym poznańskim pochowany jest Bolesław Chobry, którego grobowiec z białego prostego kamienia wyciosany, w środku kościoła znajduje się; nagrobek zaś wypisany na tablicy, zawieszony na najbliższym filarze, opiewa tak, jak go Stanisław Łubieński, biskup płocki w żywocie Marcyalisa biskupa płockiego zamieścił.“ Tu przytoczył go dosłownie.

W roku 1744, jak powiada Łukaszewicz, wystawiła kapituła nowy nagrobek Chobremu i wśród nroczyściego nabożeństwa przeniosła zwłoki do innej trumny. Stanisław Patelski, który w roku 1762. nagrobki katedry poznańskiej drukiem ogłosił, tak go opisuje. „Bolesława Chrobrego nagrobek dawny, który widzieć można w katedrze poznańskiej w większym chórze, jest z kamienia ciosowego, postawiony w kwadrat. Po stronie jego południowej wyrzeźbiono na kamieniu sześciu apostołów; tak samo sześciu po stronie północnej. Od wschodu zwiastowanie Najświętszej Panny Maryi, od zachodu zaś jej koronacja. Na wierzchu posąg leżący króla Bolesława we zbroi ze wszelkimi ozdobami, w jednej ręce trzyma orła białego, w drugiej miecz i jabłko królewskie, na głowie zaś korona z kamienia białego (Memoriale Epitaphiorum. Posn. 1762 D. 3.)

Pomnik ten zniszczyła kapituła w roku 1766 z powodu „mniej przyzwoitej budowy jego“*) a wystawiła nowy, który podobno w pożarze katedry 1772 roku zniszczony został. Odtąd nie miał już król ten pomnika w katedrze poznańskiej, i tablicę nawet z napisem na najbliższym filarze wiszącą, królem oglądał jeszcze Hartknoch, wyrzucono jak się zdaje roku 1744. (Wiszn. histor. lit. polsk. I, 445.)

Oto są dane, które służyły pomienionym pisarzom za podstawę ich zdań. Z nich wyciągali jedni dowody za autentycznością, drudzy przeciw autentyczności napisu, a to w sposób następujący:

Łukaszewicz, który starannie archiwa i wszelkie pomniki poznańskie rozpatrywał, mniema iż napis grobowy Bolesława jest wymyśleniem 14^{go} lub 15^{go} wieku. Mniemanie to opiera głównie na tem, że ani Gal, ani Bogufał, ani nawet Długosz nie o nagrobku nie wspomnieli.

Stający w obronie autentyczności napisu, Wiszniewski, wyznaje, iż to jest zarzut najtrudniejszy do zbiccia, dodaje wszakże słuszną uwagę, iż dowody z przemilczenia, zwykle do najslabszych należą. Sam Wiszniewski jest tego zdania, iż napis ów jest najdawniejszym zabytkiem literatury polsko-łacińskiej. „Musiał on być (powiada) położony za czasów Kazimierza (zwanego mnichem), bo po spaleniu katedry poznańskiej znaleziono kości drugiej osoby, które jak się domyśla Czacki, były Mieczysława II. (Hist. Lit. I. 430.) Ten ostatni wniosek Wiszniewskiego opiera się na nieporozumieniu. Czacki bowiem w powołanym przez niego przypisku do Naruszewicza mówi nie o Mieczysławie drugim, ale tylko o Mieczysławie, a wiadomo jest co Długosz w przedmowie do żywotów biskupów poznańskich powiada: „Mieczysław I bliskim śmierci się czując, wskazał synowi swemu, Chobremu, miejsce w kościele poznańskim, w którym pragnął być pochowanym, tam tedy nie tylko jego, ale i syna jego Bolesława Chrobrego zwłoki, równie jak wnuków jego i następców, aż do czasów Łokietka chowano.“ (Rkp. Bibl. Oss. Nr. 619, str. 131.)

Przeciwko przypuszczeniu, iż pomnik ten stawił dopiero Kazimierz I, mówi to, że gdyby tenże stawił go dziadowi, niezapomniałby też o swoim ojcu, dla którego bliższe miał obowiązki; a właśnie niema tu o tem żadnego śladu. Najpodobniej więc, że tak blisko obok siebie złożone Mieczysława i Bolesława zwłoki, będą dwóch najpierwszych tam pochowanych królów: ojca i syna, zatem Mieczysława I^{go}, nie II^{go}. Z resztą Wiszniewski, który sobie zamie-

*) Ob minus decentem structuram. Józ. Łuk. Obr. m. Pozn. II. 104.

rzył, ukazać tylko podobieństwo, iż nagrobek ów z 11^{go} wieku pochodzić może, wyznaje, iż zarzuty Łukaszewicza nie mało go w jego mniemaniu zachwiały.

Dominik Szule zaczyna swoją rozprawkę: „O prawdziwości napisu grobowego Bolesława Chrobrego“ następującem twierdzeniem: „Wspominają o tym nagrobku nie tylko Miechowczyk i Długosz, ale dawniejszy Bogułał, biskup poznański. (Pisma D. S. Warszawa 1853 str. 264.) Myląc to zaraz na początku twierdzenie, niedaje dobrego wyobrażenia o sumiennosci autora w przytaczaniu dowodów. Właśnie bowiem uważał to już Łukaszewicz, w Obrazie miasta Poznania (T. II. str. 103) że „Bogułał o nagrobku Chrobrego nie wspomina.“ I przyznał mu to w zupełności Wiszniewski, chociaż sam z innem zdaniem co do autentyczności nagrobka wystąpił. Bogułał mówi: „Umarł Bolesław roku 1025 w zamku poznańskim i tamże wśrodku kościoła katedralnego pochowany“ (Wyd. Warsz. str. 20). Czy atoli nad zwłokami jego jest jaki nagrobek lub nie? tego Bogułał zgoła nie wspomina. Tak samo Miechowita mówi wprawdzie że Mesko złożony został do grobu ojcowskiego: *in sepulchro paterno conditus* (Chron. II. c. n.), ale o nagrobku milczy zupełnie.

Co do osnowy samej nagrobka, tej autentyczności broni Szule zwycięzko przeciw zarzutom. Jakoż osnowa ta jest tego rodzaju, iż każda z napomkniętych w niej okoliczności od człowieka społecznego Chrobremu i dobrze dziejów świadomego pochodzić może; zarzuty zaś przeciw niej tak przez Łukaszewicza jak i Lelewela robione, opierają się w znacznej części na niewłaściwym znaczeniu, jakie niektórym wyrażeniom poddawano. Ale są innego jeszcze rodzaju podniesione przeciw autentyczności tego pomnika zarzuty, a tych Szule bynajmniej nie odpiera.

Joachim Lelewel dostrzegł wprawdzie w badaniu filologicznym okiem, że wyrazy niektóre, w nagrobku tym znajdujące się, do wieku Meska II. zgoła nie przypadają, ale są o sto lub kilkaset lat późniejsze. Uważa on między innymi, że przydomek *gloriosus* dany Bolesławowi, którego społeczeństwo wielkim nazywali, zdradza w autorze nagrobka znajomość kroniki Gala pisanej w wieku dwunastym. Nadewszystko zaś okazuje dowodnie, że wyraz *serenissimus*, który także zarówno w Łubińskiego, jakoteż w Starowolskiego, Hartknocha, Załaszowskiego i Patelskiego odpisie znachodzim, zaledwie w wieku 14^m w Europie, w Polsce zaś dopiero pod koniec

Majątek i obrót majątkowy w r. 1855 miast i miasteczek które składają rachunki do c. k. Namiestnictwa w lwowskim okręgu administracyjnym.

(Ciąg dalszy. Obacz Nr. 13 Dodat. tygod.)

I. P r z y c h ó d.

Dochody:	Kałusz		Kamionka		Kołomyja		Kutty		Lubaczów	
	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.
1 Czynsz dzierżawny z dóbr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2 „ „ z gruntów	30	—	102	32 ³ / ₄	62	50	—	—	355	1
3 „ „ z łomów kamienia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4 „ „ z cegielni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5 Czynsze z najmu domów	14	94	42	—	628	18	—	—	2	15
6 Dochód z lasów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7 Taksy sądowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Taksy z nadania obywatelstwa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Opłata od wyrobu wódki, piwa, miodu (czyli propinacya)	2390	—	—	—	14271	11 ² / ₄	—	—	2700	—
10 Targowe i stragarskie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11 Opłaty od wag i miar	—	—	—	—	260	—	251	—	—	—
12 Czynsze z polowania	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13 Czynsze z dzikiego rybołówstwa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14 Czynsze z myt drogowych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15 „ „ mostowych	—	—	70	30	—	—	—	—	—	—
16 „ „ z przewozów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17 Czynsze gruntowe inwentarskie	—	—	—	—	111	24 ² / ₄	—	—	—	—
18 „ emfiteutyczne	—	—	—	—	—	—	47	39	—	—
19 Czynsze z pastwisk (spaśne)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 Relucya robocizny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21 Laudemia i Mortuaria	—	—	—	—	—	—	20	12	—	—
22 Opłaty delegacyi sądowej	—	—	—	—	355	55 ³ / ₄	—	—	15	—
23 Opłaty z rzemiosł policyjnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24 Kary policyjne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25 Taksy od muzyki publicznej	—	—	—	—	13	10	4	56	—	—
26 Opłata za wydanie świadectw targowych	—	—	—	—	4	48	—	—	—	—
27 Przychód z nawozu i śmiecia	—	—	—	—	—	—	5	30	—	—
28 Dodatek gminny do podatku konsumcyjnego	—	—	256	—	1958	46	3582	25	7	52 ² / ₄
29 Dodatek komunalny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30 Dodatki uposażenia szkół i plebanii	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—
31 Prowizye od kapitałów czynnych	131	41 ³ / ₄	175	37 ³ / ₄	575	7	245	26 ³ / ₄	70	43 ³ / ₄
32 Zwroty wydatków podróży, budowniczych	66	50	—	—	1159	39 ³ / ₄	4	22 ² / ₄	8	7 ² / ₄
33 Zwroty wziętych antycypacyi	—	—	277	18	38	53 ² / ₄	—	—	—	—
34 Różne przygodne	—	—	3	21	2	13	—	—	8	21 ² / ₄
35 Dochody szpitalne	—	—	—	—	4195	41	—	—	—	—
36 Prowizye zwłoki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37 Czynsze komornicze od żydów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Suma	2632	55 ² / ₄	2989	26 ¹ / ₄	23637	58	4161	31 ¹ / ₄	3173	21 ¹ / ₄

O zbiorze rycin

Zakładu narodowego imienia Ossolińskich.

Przez Felicyana Łobeskiego.

(Dalszy ciąg. Obacz Nr. 6, 9 i 11 Dodatku tygodniowego.)

Prócz wielu książek włoskich, mołdawskich, kurfiurstów brandenburskich i innych zagranicznych książek, a związek z ówczesną Polską mających, których szczegółowe wymienienie pominiem, wspomniemy tu jeszcze o portretach: Rajnholda, i Hartknocha, history-

ków, i Heweliusza, astronoma; z którymi nareszcie łączy się mnóstwo wizerunków ówczesnych teologów i uczonych, a zwłaszcza Gdańszczanów, ja będących rylca to Hajncelmana, Falka, to Edelinka i t. p.

14^{go} wieku stał się znajomszy. Pomnik tedy w którym się wyraz ten znajduje, do jedynastego wieku odniesionym być nie może.

Czuł to, jak się zdaje, już Czacki, i w przypuszczeniu, iż wyraz ten zle odczytano, zamienił go na „*invictissime*“ chociaż wszyscy jego poprzednicy od Łubińskiego aż do Patelskiego „*serenissime*“ w tem miejscu znajdowali. Że to był domysł tylko Czackiego, o tem niżej się przekonamy. Tego domysłu chwycił się Szule i powyższe zarzuty Lelewela przechodzi milczeniem. Atoli nie są one tego rodzaju, iżby je lekceważyć można. To co Lelewel na drodze filologicznej przeciw autentyczności nagrobku wytoczył, popiera silnie okoliczność napomknięta już u Patelskiego, a poparta następującem odkryciem. W roku 1842 Edward hr. Raczyński wydając „Wspomnienia Wielkopolskie“, umieścił w nich między innymi dawny wizerunek nagrobku, z częścią znajdującego się na nim napisu. Zrobiony on jest według ryciny z 16, lub też, co podobniejsza z 17 wieku, która się w zbiorze księdza Przyłuskiego, teraźniejszego arcybiskupa gnieźnieńskiego przechowała. Uderzają w tym wizerunku dwa przedewszystkiem szczegóły. Najprzód widzimy, iż napis nie był całkowicie w jednym miejscu umieszczony, ale rozrzu-

cony po dwa i po cztery wiersze w około pomnika. A to nam wyjaśnia, dlaczego Sarnicki, który pierwszy w swojej historii polskiej nagrobek ten przytacza, umieścił z niego tylko dwa wiersze, dając do zrozumienia, jakoby to był cały ów napis. Oto z zatartego i nie wyraźnego, jak sam powiada, nagrobku, wyczytał on tylko to co na głównem miejscu pomnika było umieszczone, nie domyślając się, że reszta w około całego pomnika znajdowała się. Był on też za jego czasów wielce nieczytelny, a odpis na tablicy dopiero w roku 1664 zrobiono.

Drugą okolicznością, a ta mówi stanowczo na stronę Lelewela, jest orzeł polski wyrzeźbiony na tarczy posagu, jak to już spominał Patelski, a trzymający w szponie jabłko królewskie. Wiemy zaś że herb ten nie wcześniej zjawił się w Polsce, jak dopiero pod sam koniec trzynastego wieku, za Przemysława. Jeślibyśmy więc z tych danych zawiązywać mieli ostatecznie nasz wyrok, tedy nie wahałibyśmy się ani na chwilę przyznać zupełną słuszność Lelewelowi, i pomnik ten odnieść do wieku 14^{go} lub 15^{go}.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

Majątek i obrót majątkowy w r. 1855 miast i miasteczek które składają rachunki do c. k. Namiestnictwa w lwowskim okręgu administracyjnym.

(Ciąg dalszy. Obacz Nr. 13 Dodat. tygod.)

I. P r z y c h ó d.

	Mikołajów		Mościska		Mrzygłód		Niżankowice		Przemysł		Rohatyn		Sambor		Samborstary		Sanok	
	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.	złr.	kr.
1	—	—	—	—	—	—	—	—	351	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	12	28	398	36 ^{2/4}	—	—	—	—	91	19	184	36	226	5	37	—	109	1
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	96	40	—	—	—	—	—	—	2304	3 ^{1/4}	156	52	1582	36	—	—	130	20
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	198	15
7	—	—	129	3 ^{1/4}	—	—	—	—	862	58	—	—	—	—	—	—	30	20
8	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	3667	36	3715	—	155	—	476	—	24703	9	9702	13 ^{1/4}	20923	—	—	—	4699	17
10	—	—	199	30	—	—	—	—	—	—	—	—	1900	—	—	—	—	—
11	—	—	56	—	—	—	—	—	133	—	35	—	—	—	—	—	29	6
12	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	—	—	—	—	—	—	—	—	42	10	—	—	—	—	—	—	10	58 ^{3/4}
18	—	—	14	7 ^{1/4}	—	—	—	—	440	29 ^{3/4}	41	38	81	59	52	43 ^{1/4}	3	30
19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	—	—	—	—	—	—	—	—	232	30	—	—	—	—	—	—	—	—
21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	—	—	203	42	—	—	—	—	264	7	—	—	86	—	—	—	15	—
23	—	—	—	—	—	—	—	—	1	36	—	—	—	—	—	—	—	—
24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	—	—	9	36	—	—	—	—	9	36	—	—	10	12	—	—	5	24
27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	—	—	384	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30	—	—	34	56	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	149	44	—	—
31	1315	5 ^{3/4}	695	25 ^{1/4}	286	54	770	31 ^{1/4}	3897	38	704	54 ^{3/4}	4794	6 ^{1/4}	204	43	1030	—
32	76	29 ^{2/4}	36	33 ^{2/4}	—	—	26	—	87	32 ^{2/4}	16	19 ^{1/4}	33	27 ^{1/4}	15	41	—	—
33	2001	44 ^{3/4}	17	30	10	—	—	—	313	58 ^{2/4}	294	54 ^{2/4}	170	19	28	45	290	42 ^{1/4}
34	—	—	—	34	—	—	—	—	4	7	56	53	23	26	11	54	1	32
35	—	—	—	—	—	—	—	—	6334	13 ^{1/4}	—	—	—	—	—	—	—	—
36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	7170	4	5901	5 ^{1/4}	451	54	1272	31 ^{1/4}	40084	24 ^{3/4}	11203	9 ^{1/4}	29831	10 ^{2/4}	4141	39 ^{1/4}	6553	26

(D. n.)

Z innych rycin należących do owych epok, prócz wzmianki o wyobrazeniach wszystkich prawie bitew z wojen szwedzkich, wymieniamy piękną rycinę, przedstawiającą zaślubienie Władysława IV. z Maryą Ludwiką Gonzagą, odbywające we Francji w Fontainebleau przez posłów kilkadziesiąt, bo ściśle biorąc czterdzieści i cztery figur pięknie ugrupowanych, wypełnia obraz. Każda z kobiet przystrojona wiszącym u boku zegarkiem; wszystkie zaś stroje męskie, są z szwedzka. Z obszernych poniżej ryciny umieszczonych napisów, zawierających szczegółowe wymienienie przytomnych osób,

które ile tyle zdają się być portretowane, główny napis następujący: *Ceremonie observée au Contract de Mariage passé a Fontainebleau en presence de leurs Majestez entre Vladislaus IV. du nom Roy de Pologne etc. de Suede et par son Ambassadr. le Seigr. Gerhard conte Donhoff palatin de Pomeranie d'une part, et Louise Marie de Gonzague Princesse de Mantoue et de Nevers, d'autre part: le 25me jour de Septembre 1645.* na samym dole: *desseigne et gravé a laeue forte par A. Bosse a Paris le 8^m Novem. 1645 avec Privelege.* — Wys. 10^{1/2}, sz. 12^{1/2}.

Wspomniemy też o dwóch widokach a połączonych zarazem ze scenami historycznymi; a temi są: widok Jasnej Góry Częstochowskiej i Poczajowa; oba klasztory w oblężeniu.

Widok Częstochowy z wizerunkiem Bogarodzicy od góry, ma niemieckie napisy. Główny napis: *Das feste Kloster Czestochav mit dem wunderthätigen Bildniße U. L. Frauen.* Na hoku zaś jest inny napis, zawierający krótką historią klasztoru, a ten poczyna się od wyrazów: *Czestochov ist eine ihres guten Biers halben berühmte Stadt.*

Widok Poczajowa przedstawia oblężenie tegoż miejsca przez Turków w r. 1675. Treść zdarzenia mają zawierać następujące pod spodem umieszczone wiersze:

Drogim kruszcem stała się Poczajowska skała,
Gdzie królowa Niebieska stopy swej znak dała.
Podczas zbaraskiej wojny nader nieszczęśliwej,
Obległ Turczyn z Tatary imprezy złośliwej,
A tak przez dni półczwarta szturmował potężnie,
Przeciw którym Marya stawiała się mężnie.
Nad cerkwią zajaśniawszy, kiedy Turka siła
Okolnicznym swym trupem pola zagęściła;
Z tyłu pułki Anielskie gdy się ukazali,
Ostatek pozostałych ze wstydem zagnali.
Tu Ihumen Zelizo do swej Monarchini
Spiesz, za Wiktoryą ukłon niski czyni.

Według tych słów rycina przedstawia wiernie zdarzenie. Jakoż na samym przodzie obrazu widzimy uciekających Turków i Tatarów, a za nimi, z ś. Michałem na czele, pułki jezdnych aniołów, siedzących na koniach, w hełmach i ze skrzydłami; i mających tu przeto oczywiście niemało podobieństwa do rzeczywistego ówczesnego wojska husarzy.

Ciekawymi mogą tu być nareszcie dwie ryciny, przedstawiające Kulczyckiego, wiadomego pierwszego kawiarza Wiedeńskiego. Jedna wyobraza stojącą postać z turecką ubraną, w fesie na głowie, z długą szeroką szablą, z długą strzelbą za pasem, i z trzema przewieszonymi torbami. Podpis: *Georg Franz Koltchitzky zweiter Dolmetzsch bei der Oriental. Comp. In dieser Kleidung und also bewaffnet ginge er auß Wien zc.*

Druga przedstawia wnętrze kawiarni Kulczyckiego, którą właśnie cesarz Leopold nawiedza. Z lewej strony stół, około którego zgromadzeni goście, a z prawej ode drzwi ukazuje się cesarz, w kapeluszu na głowie, z laską w ręku, którego Kulczycki wraz z swą żoną w głębokich ukłonach dalej wprowadzają. Pod ryciną znajdują się niemieckie i łacińskie napisy, są to rymowane panagiryki na ten podówczas nowy napój, nazwany tutaj piątym elementem.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Kit kamienny do wszelkiego użytku.

(Obacz Nr. 12, Dodat. tyg. Jako dalszy ciąg kilka rodzajów bardzo praktycznych kitów.)

Wapno w połączeniu z klejem daje wyżej wspomniany kit; w tym celu przyrządza się gęsty roztwór kleju stolarskiego w wodzie zimnej, ogrzewa się go i przy ciągłym mieszaniu dodaje się tyle świeżo zgaszonego wapna, aby się utworzyła mniej więcej gęsta masa. Zaraz po zrobieniu kit powyższy ma być użyty, w przeciwnym bowiem razie stwardniałby i żadnego już potem użytku przedstawićby nie mógł. Przedmioty mające być kitem tym spojone, należy poprzednio nieco ogrzać i dopiero nałożyć na nie cienką warstwę ciepłej jeszcze masy. Po sklejeniu, złączeniu, związaniu i t. p. danego przedmiotu, części kitu wystające należy zaraz nożem zebrać, bo po zupełnym stwardnieniu nie łatwo by się to dało wykonać.

Kit powyższy jakkolwiek złożony z materii samych przez się w wodzie rozpuszczalnych, niedoznaje od niej żadnego wpływu, jak również wytrzymałym jest na przystęp ciepła i powietrza. Służy on bardzo dobrze do spajania wszelkiego rodzaju przedmiotów szklanych, porcelanowych, kamiennych i metalowych; a za dodaniem małej ilości kwiatu siarczanego można go śmiało użyć do łączenia drzewa z kamieniem, tych obojga z metalem, a nawet dwóch metali między sobą. Kit ten jest tak mocny i trwały, że przedmiot nim sklejonny prędzej w innym miejscu pęknie, niż się w spojeniu rozłączy.

Chocznia. R. 1550.

Król Zygmunt August pozwala Janowi Komorowskiemu wykupić soltystwo w Choczni i oddaje mu one w używanie.

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Polonie, Magni Dux| Lituanie, Russie, tocius Prussie, Masonie, Samogitieq(ue) ect. dominus et heres. Significamus praesentibus literis, quorum interest vniuersis. Quod nos habentes racio|nem fidelium seruiciorum meritorumq(ue) in nos et Rempublicam Regni n(ost)ri Generosi Johannis Comorowski, Castellani Polanieczen(sis) consencien|du(m) et permittendum| illi duximus, ita vt consentimus et permittimus presentibus huiusce literis nostris, sculteciam in villa nostra hereditaria **Chocznia**, ad Castrum Berwald pertinentem |sitta, de manibus illius possessoris redimere, in summa pecunie, in eadem scultecia iuste et legitime inscripta ea tamen nihil aucta. Quam quidem sculteciam ita re|demptam Generosus Joannes Comorowski, Castellanus Polanieczen(sis) eiusq(ue) successores cum omni jure, dominio et vsufructu tenebit ac possidebit, quemadmodum|tenta et possessa est antiquitus, donec illi vel successoribus eius summa pecunie in redemptione per eum legitime exposita et persoluta fuerit. Jvribus tamen |n(ost)ris saluis semper in eadem scultecia manentibus. Harum quibus sigillum nostrum presentibus est appensum testimonio literarum. Datum **Cracovie** feria | secunda post festum Purificationis Marie Virginis proxima. Anno Domini **Millesimo quingentesimo quinquagesimo**. Regni vero nostri anno **Vigesimo primo**.

Przypisek z prawej strony:

R(e)l(ati)o Reueren(di) in Chr(ist)o p(at)ris dom(in)i Samvelis Macziejowski e(pisco)pi Cracovien(sis) et Regni Polonie Cancell(a)ry.

Podpis z lewej strony:

Samuel E(pisco)p(u)s Crac(oviensis) et R(egni) P(oloniae) Cancell(arius) s(cri)p(s)it.

Pieczęć oderwana.

Według oryginału pergaminowego, który się w ręku W. Pana Jabłońskiego księgarza znajduje.

We Lwowie dnia 25. marca 1856.

Wolański Fr.

Zygmunt August z Bożej łaski Król Polski, Wielki Książę Litwy, Rusi, całych Prus, Mazowsza, Zmójdzi i t. d. Pan dziedziczny — oznajmiamy niniejszym listem wszystkim którym na tem zależy: iż mając wzgląd na wierne Rodowitego **Jana Komorowskiego**, Kasztelaną Polanieckiego służby i zastugi ku Nam i ku Rzeczypospolitej królestwa Naszego, postanowiliśmy pozwolić mu, jakoż pozwalamy, aby soltystwo, które w należącej do zamku **Barwaldzkiego** dziedzicznej wsi **Naszej Choczni** się znajduje, sumą słuszną i prawnie na onem soltystwie zapisanych lecz bynajmniej nie przyczynionych pieniędzy z rąk teraźniejszego posiadacza wykupił i to tym sposobem wykupione soltystwo, bez uszczuplenia atoli praw Naszych, nie tylko sam dzierzył ale i spadkobiercy jego z wszelkiem prawem, władzą i użytkowaniem posiadali, tak jako z dawna dzierzane i posiadane było, dopóki pieniężna suma, którą na wykupno prawnie wydał, jemu lub spadkobiercom jego nie zostanie zwrócona. Na świadectwo czego pieczęć Nasza u niniejszego zawieszona. Dano w **Krakowie** w poniedziałek po uroczystości **Oczyszczenia Maryi Panny**, roku Pańskiego **Tysiąc Pięćset Pięćdziesiątego** a w dwudziestym pierwszym Naszego królestwa.

Referat Wielebnego w Chrystusie Ojca Księdza **Samuela Maciejowskiego** Biskupa krakowskiego a koronnego Kanclerza.

Samuel Biskup krakowski i Kanclerz królestwa Potkiego pisał.